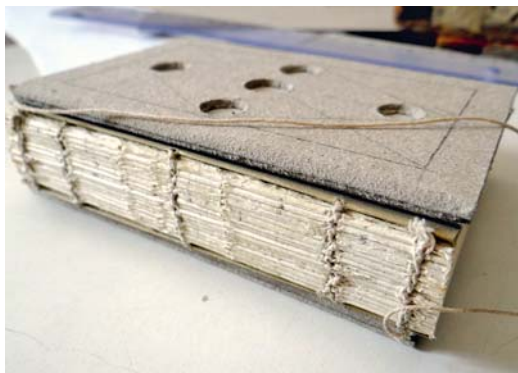

Studite

BIZÁNCI KÉZIRATOK ÉS KÖTÉSEK EURÓPÁBAN

Bíró Dániel

A könyv- és könyvtártörténeti kutatások elsősorban a dokumentumok tartalmi kérdéseivel foglalkoznak. Ezért is rendhagyó az Európai Unió

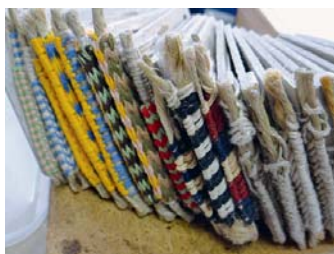

Kultúra keretprogramjának és az NKA támogatásával zajló STUDITE nevű program, melynek magyarországi koordinátora a Laterna Magica kulturális projektmenedzser szervezet. A projekt a kéziratok tartalma mellett elsősorban azok kötésmódjaira fókuszál. A STUDITE projekt célja, hogy rávilágítson a görög és bizánci kéziratok technikai és művészeti fontosságára az európai könyvművészetben. Egyúttal választ adjon, milyen eszközökkel járult hozzá ez a kötésmód az európai könyvkultúra fejlődéséhez, a könyv európai történetéhez.

A „bizánci” kifejezés valójában utal a könyv kötéstechnikájára és a kötés stílusára is. A bizánci kötések hatással voltak mind a keleti, mind a

nyugati keresztény világra, és ezek a kulturális találkozások izgalmas témákat mutatnak be napjaink érdeklődőinek is. A STUDITE projekt célja továbbá, hogy megőrizze és terjessze ezt a közös örökséget, valamint elősegítse a történelem jobb megértését és a kultúrák közötti párbeszédet. E célok elérése érdekében, a STUDITE projekt négy fő tevékenységi kört tartalmaz: könyvkötési workshopok, interdiszciplináris tanulmányutak szervezése az egyes partnerországokban fellelhető állományok megismerése céljából, egy európai protokoll létrehozása a kötések jellemzőinek leírására, valamint szemináriumok szervezése a bizánci kötésekéről és azok megőrzésének technikájáról.

A programnak további célja, hogy fejlessék a szakemberek (kutatók, kurátorok, restaurátorok, egyetemi hallgatók stb.) közötti tudást a történelmi görög kéziratokról, hogy létrehozzanak egy közös alapokon nyugvó leírást az európai kézirat-gyűjteményekről, és terjesszék a megszerzett ismeretanyagot a tanulmányozott kéziratokról. A tanulmányutak tervezett célországai: Görögország, Törökország, Magyarország, Románia. A fogadó országoknak hozzáférést kell biztosítaniuk a külföldi szakembereknek a nemzeti állományokhoz, és segíteni őket a kutatómunkában. A kutatásokról egy szakmai beszámolót kell készíteniük a szakértőknek. A tanulmányutak résztvevői a hazai partnerszervezetek munkatársai közül kerülnek kiválasztásra. A magyarországi előzetes felmérés alapján kiemelten fontos a projekt ezen része, mivel hazánkban vi-

szonylag kevés bizánci kézirat és kötés maradt fenn, ezért a hazai szakemberképzés csak érintőlegesen foglalkozik a témával, így hatalmas lehetőség a hazai könyv- és kötéstörténészeknek ezen ismereteik bővítése. A magyarországi kutatási misszió, a fennmaradt görög kéziratokon túl, elsősorban a szerb és egyéb szláv nyelvű kéziratok bizánci hagyományokat őrző kötéseit lehet tanulmányozni. Hazánkba egy görög és egy román kutató érkezett, akik az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárában, a szentendrei Szerb Ortodox Egyházművészeti Gyűjteményben, a székesfehérvári Szent István Király Múzeumban tanulmányozhatták az erre érdemes dokumentumokat.

A projekthez kapcsolódó műhelymunkák során olyan kortárs kötések is készülnek, amelyek a bizánci kötéstechnikákon alapulnak, reprezentálva a különböző kötézeti stílusokat (konstantinápolyi, krétai stb.). A workshopok résztvevője országoként kb. 10-15 fő (amatőrök és szakmabeliek), akik megismerkednek a görög-bizánci stílusú kötésekkel, és az itt tanultak alapján hoznak létre új alkotásokat. A magyarországi munka során a budapesti Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola tizenegy tanulója vett részt, Koncsánszki Iri és Balogh Sándor könyvműves szakoktatók vezetésével. A nyári szakmai gyakorlatnak az volt a célja, hogy a tanulók megismerkedjenek egy régi technikával, alkotó módon saját elképzeléseikre támaszkodva készítsenek új könyvkötéseket, a tervezés fázisától egészen a megvalósuló kész műig. A témához kapcsolódó ismereteiket bővítette a Veszprém Megyei Levéltár fiatal restaurátorának Fa Lili Eszternek két előadása a bizánci kötések magyarországi fellel-

hetőségéről, valamint e kötések jellegzetességeiről, az ún. oromszegőkről. Az oromszegők készítésének technikáját nem csak elméletben, de az előadó közreműködésével a gyakorlatban is elsajátíthatták a tanulók. Először modelleket készítettek, majd a megszerzett ismeretek alapján az „igazi oromszegőket” beépítették kötéseikbe. A szakiskola tanárainak irányításával, hagyományos anyagok felhasználásával – fatábla, bőrök, ékkövek –, segítségével készítették el az új kötéseket. A workshopon készült tanulói munkák részét képezik egy nemzetközi utazó kiállításnak, ahol nemcsak a hazai, de a társországok nagyközönsége is megismerkedhet e kötéstechnikákkal. Egy-egy kiállítás kb. két-három hetes országonként, és az elkészült munkák mellett didaktikus panelek segítik megérteni a projekt céljait és eredményeit.

Az elkészült hazai és nemzetközi kötézeti munkák a *Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár* Központi Könyvtárának galériájában tekinthetők meg 2012. szeptember 24. és október 7-e között.

A program társszervezői:

Centre de Conservation du Livre (Franciaország) – projektvezető
National Hellenic Research Foundation (Görögország)
SIVICO Software and E-learning Developer (Románia)
Biblioteca Academiei Romane (Románia)
Laterna Magica (Magyarország)
International Academic Projects (Anglia)
EURelations GEIE (Olaszország)
MUG-DER Association (Törökország)